

Δικορφιώτικα Νέα

Δίμηννη εφημερίδα του Συλλόγου Δικορφιωτών Ζαγορίου

Τεύχος 72, Ιούνης-Ιούλης 1996. Υπεύθυνος έκδοσης: Δημ. Παπαγιαννόπουλος - Τ.Θ. 26, 45002 ΙΩΑΝΝΙΝΑ - Τηλ. 0651/39176

Σωτηρία μνημείων Ζαγορίου

Όλοι στο νομό Ιωαννίνων και στην Ελλάδα πληροφορηθήκαμε, με πολλή ικανοποίηση και περιεσπασμένη χαρά και ευχαρίστηση, τη χρηματοδότηση, απ' το ΥΠΕ-ΚΩΔΕ, των παραδοσιακών οικισμών του Ζαγορίου για την αναπαλαίωση, ανάπλαση, συντήρηση, επισκευή, αποκατάσταση και σωτηρία των μνημείων του.

Βέβαια, είχαν όλοι κατά νου, ότι η κατανομή αυτών των χρημάτων θα γινόταν σωστά και αξιολογικά, δίκαια και ανθρωπικά, με βάση τις ανάγκες και τα υπάρχοντα παραδοσιακά μνημεία του κάθε οικισμού της περιοχής.

Η απόφαση επιχορήγησης έφερε αυτή τη φορά να παρηγορηθούμε και άμεσα, ώστε να

μπορέσει το αρμόδιο Υπουργείο να κατανείμει το διατιθέμενο ποσό (ο χρόνος πίεζε... κι οι μελέτες και τα προγράμματα έλειπαν).

Έτσι, αποκτάται πλέον μια εμπειρία και γνώση απ' όλες τις κοινότητες του Ζαγορίου, που λέει λακωνικά και συμπερασματικά:

Το πρώτο, που πρέπει άμεσα να γίνει στο γνωστό ανά την Ελλάδα και τον κόσμο, παραδοσιακό αυτό οικισμό, είναι η αξιολόγηση και δίκαιη εκτίμηση των αναγκών του. Δηλαδή: Ποια Κοινότητα έχει σπουδαία και ιστορικά γεφύρια; Ποια έχει παραδοσιακά κτίρια, δημόσια και ιδιωτικά (Αρρεναγωγεία, Παρθεναγωγεία, κοινοτικά καταστήματα); Πού απαιτείται

ανάπλαση κεντρικών πλατειών; Ποια έχει ανάγκη αναπλαίσωσης βρυσών και υδρομύλων, ιστορικών και εκκλησιαστικών, μνημείων και καλντεριμιών;

Η ισομέρεια των χορηγήσεων θα ισοπέδωνε και τις ...«ανάγκες». Και κάτι τέτοιο δεν είναι δίκαιο και σωστό, εφαρμοστέο κι αποδοτικό στή ζωή (πάλαι τε, νυν και ...αεί)...

Με πολλή χαρά πάντως πληροφορήθηκα τελευταία, ότι: Επιτροπή Τεχνικών της Νομαρχίας Ιωαννίνων επισκέφθηκε τα Ζαγοροχώρια, για να δει, να καταγράψει και αξιολογήσει τα επισκευαστέα και συντηρητέα μνημεία τους.

Βέβαια αυτή η Επιτροπή και μόνη, θα ήταν ικανή και αρμόδια για ένα σωστό, δίκαιο, ορθό και αμερόληπτο προγραμματισμό των παραδοσιακών μας ζαγορίσιων οικισμών. Οι ίδιες οι κοινότητες θα μπορούσαν να κάμουν το ίδιο έργο, δηλ. ένα τέλει προγραμματισμό των αναγκών αναπαλαίωσης και συντήρησης, με βάση τις οικονομικές δυνατότητες του κράτους;

Αυτό το βλέπω από δύσκολο έως ακατόρθωτο, γιατί ο καθένας μας βλέπει με το «δικό» του μάτι μερικά πράγματα... Κι έτσι το «πρόγραμμα» θα 'ταν πρόχειρο και υποκειμενικό, διαβλητό κι όχι αντικειμενικό. Ακόμη θα 'ταν βαρύ, δύσκολο, ιστορικό κι επιστημονικό καθήκον, μη υλοποιούμενο εύκολα από την κάθε Κοινότητα.

Πάντως, ισομερής κατανομή και διάθεση των πιστώσεων γενικά, θα 'ταν άδικη και ετελέσφορη, ενώ η κατά πρόβλημα και περίπτωση διάθεση των χρημάτων... θα ήταν θετική και αποδοτική για όλη την περιοχή. Η Πολιτεία και η Νομαρχία

πρέπει επομένως να πρωτοστατήσουν και να ενεργοποιηθούν, αναλαμβάνοντας όλες τις ευθύνες, όλες τις πρωτοβουλίες κι όλες τις δέουσες αποφάσεις (αμερολήπτως και ορθώς) πάνω στο θέμα των επιχορηγήσεων και των μελλοντικών έργων σωτηρίας των μνημείων στο Ζαγόρι.

Όλοι οι Ζαγορίσιοι σήμερα βιώνουμε τη φθορά και εξαφάνιση των μνημείων του τόπου μας και αγωνιούμε, λέγοντας:

Δεν θα γίνει καταγραφή των παραδοσιακών μνημείων στο Ζαγόρι; Δεν θα τα αξιολογήσει η Πολιτεία; Δεν θα γίνει προγραμματισμένα και μεθοδικά η αναπαλαίωση και σωτηρία τους κι όχι τυχαία κι ευκαιριακά; Δεν θα γίνεται η επίβλεψη αυτών των έργων και ο έλεγχός τους από γνώστες και ειδήμονες;

Το Π.Δ. της 26-7-79 δεν θα τροποποιηθεί και εκσυγχρονιστεί κάποτε και δεν θα τεθούν νέοι όροι δόμησης (σύμφωνοι και ομόφωνοι με τους παλιούς...) γενικά στο Ζαγόρι; Γιατί, δεν πρέπει μόνο να τηρούμε και συντηρούμε τα παλαιά. Πρέπει να κάνουμε ίδια και τα καινούργια μας...

Και τελειώνω με μια παράκληση και μια ευχή:

Όσοι Έλληνες πολίτες πληροφορήθηκαν, ότι διατίθενται χρήματα για τους παραδοσιακούς οικισμούς του Ζαγορίου, ας μην εκπλήσσονται, κι ας μη ξαφνιαζόνται. Αλλά, ας χαίρονται κι ας ικανοποιούνται, γνωρίζοντας πλέον, ότι οι οικισμοί αυτοί είναι φως και καμάρι της πατρίδας μας και συγχρόνως παρελθόν, παρόν και ευοίωνο μέλλον του τόπου μας.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΛΕΚΚΟΣ

Η προσεχής Γενική μας Συνέλευση

Τον προσεχή Αύγουστο θα πραγματοποιηθεί στο Δίκορφο (όπως γίνεται κάθε χρόνο) η Γενική Συνέλευση του Συλλόγου μας.

Θέλω, με την ευκαιρία αυτή, να υπενθυμίσω σε όλους σας τις αρχαίες εικόνες και αναμνήσεις, που έχω αποκομίσει από μερικές Γενικές μας Συνελεύσεις.

Είναι ανθρώπινες και φιλικές, πολιτισμένες και ήρεμες και άκου τον καθένα μας να χαίρεται και να ευχαριστείται για την παρουσία του και τη συμμετοχή του.

Πράγματι, είναι μια ώρα και μια στιγμή συνάντησης και ψυχικής επαφής των απανταχού δικορφιωτών και την κρατάμε στο ύψος και στο ήθος που της πρέπει.

Με ευγένεια και ευπρέπεια υποβάλλονται οι σκέψεις και προτάσεις των παρόντων και συμμετεχόντων και με καλοσύνη, πολιτισμένο τρόπο και ανο-

χή δίνονται οι απαντήσεις και οι αντίθετες απόψεις που δείχνουν και αποδειχνουν το υψηλό περιεχόμενο των συζητούμενων, τον πολιτισμό και την ανθρωπιά τους.

Είμαι βέβαιος ότι αυτή η εικόνα και αυτό το σπουδαίο έθος και ήθος θα επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο, κατά την ημέρα της Γενικής μας Συνέλευσης, ώστε όπως γίνεται ως τώρα να φεύγουμε αγκαλιασμένοι κι αγαπημένοι, συνδεδεμένοι κι ενθουσιασμένοι όλοι οι συμμετέχοντες.

Και να μην ξεχνούμε μια βασική υποχρέωση που έχουμε όλοι μας κι είναι σπουδαίο καθήκον κατά την ώρα της Γενικής μας Συνέλευσης:

Όλα τα προβλήματα και ζητήματα του χωριού μας και του Συλλόγου μας, που έχουμε εντοπίσει και επισημάνει (ατομικά ή ομαδικά) έχουμε χρέος

Συνέχεια στην 4η σελ.

Όλοι ασφαλώς οι Δικορφιώτες και Ζαγορίσιοι θέλουμε να μαθαίνουμε και να πληροφορούμαστε, όσα έχουν σχέση με την ιστορία και τη γεωγραφία του τόπου μας. Γι' αυτό, σήμερα σας παρουσιάζω μια περιληπτική και σύντομη ιστορική εικόνα της γενέθλιας γης μας, που 'ναι γνωστή στο πανελλήνιο. Κι αρχίζω αμέσως.

Ζαγόρι: Ιστορική και γεωγραφική περιοχή Β.Α. των Ιωαννίνων, περικλειόμενη μεταξύ των βουνών: Μιτσικελιού, Τύμφης-Γκαμήλας, της Κοιλιάδας του Αώου και της ορεινής περιοχής του Μετσόβου.

Τα 47 χωριά του, γνώρισαν εξαιρετική ακμή στην περίοδο της Τουρκοκρατίας και αργότερα αποτελούσαν Ομοσπονδία, με πολλά προνόμια, επί δύο σχεδόν αιώνες. Τα Ζαγοροχώρια ακόμη υπήρξαν πατρίδα πολλών σημαντικών φυσιογνωμιών του νεότερου ελληνισμού.

Είναι μια ορεινή περιοχή (όπως όλοι γνωρίζουμε), κλειστή σχεδόν, με απαράμιλλες φυσικές ομορφίες, με πολλά δάση και διαρρέεται από μικρά ποτάμια (Βοϊδομάτης, Βάρδας, Ζαγορίτικος) που σχηματίζουν βαθιές χαράδρες (Χαράδρα του Βίκου) και μικρές κοιλάδες.

Η περιοχή μας ακόμη, χωρίζεται στο Ανατολικό, Κεντρικό και Δυτικό Ζαγόρι.

Τα γραφικότερα χωριά, σκορπισμένα στις πλαγιές των βουνών, δεν έχουν ένα ορισμένο οικοδομικό σύστημα. Είναι όμως δεμένα σωστά με το περιβάλλον τους. Τα αρχοντικά, κτισμένα με πέτρα (άσπρη, ή μαύρη) είναι πλουσιότερα διακοσμημένα στο εσωτερικό (όπως των Σακελλαράων, των Κοντογιανναίων, του Στάθη, του Μπασιού-Μάνθου και του Βακολίδη, στο χωριό μας, το Δικόρφο).

Η κλειστή ζωή και η συγκέντρωση όλων των χώρων του σπιτιού κάτω από έναν ενιαίο όγκο, δίνει στις όψεις ορισμένων σπιτιών του τόπου μας, φρουριακό, θα έλεγα, χαρακτηρισμό.

Και αυτή μεν είναι η εξωτερική όψη του τόπου μας. Ας δούμε όμως και την ιστορία του.

Λείψανα από κυκλώπεια τείχη και ερείπια άλλων επο-

ΔΙΚΟΡΦΟ ΚΑΙ ΖΑΓΟΡΙ

Η ιστορία τους

χών (πελασγικά τείχη π.χ. στο Σκαμνέλι) μαρτυρούν, ότι η ιδιαίτερη πατρίδα μας, το Ζαγόρι, είχε κατοικηθεί από την αρχαιότητα. Κάποια ακμή μαρτυρούν και τα βυζαντινά μνημεία του τόπου μας.

Οι Τούρκοι κατέλαβαν το Ζαγόρι μας στο τέλος του 15ου αιώνα. Κι η περιοχή μας έγινε από τότε καταφύγιο των ανθρώπων, που έφευγαν απ' τα πεδινά για ν' αποφεύγουν τον σκληρό κατακτητή της εποχής τους. Κι οι Τούρκοι βέβαια δεν ήταν εύκολο να κρατούν υπό τον έλεγχό τους απομονωμένες ορεινές περιοχές (σαν τη δική μας).

Το άγιο επίσης έδαφος, ανάγκαζε τους προγόνους μας να ξενιτεύονται. Γι' αυτό τα δημοτικά μας τραγούδια μιλούν τόσο έντονα, για τον πόνο του χωρισμού και την πίκρα της ξενιτειάς των προγόνων μας. Οι ξενιτεμένοι μας συνήθως αποκτούσαν περιουσίες, έρχονταν σ' επαφή με το πνεύμα και τον πολιτισμό της Ευρώπης και επιστρέφοντας στην ιδιαίτερη πατρίδα μας, το Ζαγόρι, τα έφερναν και τα δυο (χρήμα και κουλτούρα της εποχής). Κι έτσι γνώρισαν όλα σχεδόν τα χωριά μας μια μεγάλη ακμή.

Από το 1681-1684 τα Ζαγοροχώρια σχημάτισαν Ομοσπονδία, που διατηρήθηκε και λειτουργήσε επί δύο σχεδόν αιώνες, με σημαντικά προνόμια για την εποχή της Τουρκοκρατίας. Και, να ποια είν' αυτά:

Απαγορευόταν να μπει τούρκος στην περιοχή. Οι πρόγονοί μας δεν πήγαιναν για τις διαφορές τους στα τουρκικά δικαστήρια. Ασκούνταν ελεύθερα τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας έμενε μόνιμα στα Γιάννενα (για ν' ασκεί αποδοτικότερα τα καθήκοντά του) κι εκλεγόταν κάθε χρόνο, ή κάθε εξάμηνο.

Αυτά τα προνόμια του Ζαγορίου, άρχισαν να περιορίζονται μετά το θάνατο του Αλή Πασά, που ο ίδιος τα είχε επαυξήσει. Καταργήθηκαν δε εντελώς το έτος 1868.

Με την αυτονομία, τον

πλούτο, την αυτοδιοίκηση και την καλλιέργεια των ξενιτεμένων προγόνων μας, τα τότε χωριά μας γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη, οικονομική και πνευματική. Όλα τα χωριά είχαν σχολεία (Παρθεναγωγεία και Αρρεναγωγεία).

Ας μη ξεχνούμε (επ' ευκαιρία), ότι ο Νεόφυτος Δούκας, ο Μεθόδιος Ανθρακίτης, ο Σιμιτέλος, ο Βηλαράς, ο Κλωνάρης, ο Χασιώτης, ο Λαμπριδής κι οι

Γεννάδιοι κατάγονταν απ' το Ζαγόρι μας κι είναι πρόγονοί μας.

Μάρτυρες ακόμα της παλαιάς ακμής του τόπου μας είναι τα αρχοντικά, που υπάρχουν και διατηρούνται, με σεβασμό και ευλάβεια μέχρι και σήμερα, ακόμη και σ' εμάς.

Περιληπτικά και λακωνικά αυτά γνωρίζω κι αυτά καταγράφω (εν έτει 1996), για την ιστορία, τη ζωή και τη γεωγραφία της γενέθλιας γης μας, του Δικόρφου και του Ζαγορίου γενικότερα.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΛΕΚΚΟΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

Το Ζαγόρι είχε δικούς του κάποτε... στα πέρατα του κόσμου

Το Ζαγόρι (τόπος όμορφος, αλλά άγονος και ορεινός) ήταν επόμενο να μη μπορεί να θρέψει τους κατοίκους του. Γι' αυτό, πολλοί Δικορφιώτες και Ζαγορίσιοι γενικότερα, έφευγαν και ξενιτεύονταν, πηγαίνοντας στη Σμύρνη, στο Βουκουρέστι, στο Κάιρο και στην Αλεξάνδρεια, χωρίς να αποκλείονται κι άλλα μέρη του κόσμου.

Έφευγαν οι άνδρες κι άφηναν πίσω τους τις γυναίκες τους, τα παιδιά τους και τους δικούς τους. Και γύριζαν σε πέντε-δέκα χρόνια και δυσκολεύονταν να αναγνωρίσουν και τα ίδια τους τα παιδιά, που 'χαν μεγαλώσει κι αλλάξει τόσο πολύ.

Η γυναίκα αγωνιζόταν να κρατήσει όλο το σπίτι και το «βιος» σε λειτουργία. Το αμτέλι, το χωράφι το μικρό και άγιο, που 'ταν αναγκαία για την επιβίωση.

Κι ήταν επόμενο, μεταξύ των ξενιτεμένων και των δικών τους να δημιουργείται μια αγάπη περισσή κι ένας σύνδεσμος άπρακτος και ζωντανός. Και μόνος τρόπος να εκφραστεί αυτή η σχέση ήταν η αλληλογραφία, η αραιή και δύσκολη των ημερών εκείνων...

Ήταν επομένως μοιραίο, αλλά και αναγκαίο ν' αναπτχτεί ένα είδος τραγουδιού, που θα ικανοποιούσε αυτή τη σχέση και την κατάσταση των ξενιτεμένων με τους δικούς τους και τους αταξιδευτούς και αντιστροφώς. Ένα είδος τραγουδιού, που έχει μέσα του τον πόνο, την αγάπη, τον έρωτα και το διαρκή νόστο.

ού, που έχει μέσα του τον πόνο, την αγάπη, τον έρωτα και το διαρκή νόστο.

Θα παραθέσω σήμερα ορισμένα τέτοια τραγούδια της ξενιτειάς, που τα κατέγραψα το 1957, όταν ήμουν τελειοφάνης πλέον του Ιεροδιδασκαλείου Βελλάς, από το στόμα της θείας μου Κούλας τ' Σιμι, που 'ταν σοβαρός τηρητής της παράδοσης, των ηθών και εθίμων του Ζαγορίου γενικότερα.

Ελπίζω δε πως οι παλαιότεροι (που γίνονται όλο και λιγότεροι...) θα επαναφέρουν στη μνήμη τους τα ζωντανά αυτά τραγούδια και ίσως αισθανθούν τα βιώματά τους να τους κλωνίζουν και να τους συλλαμβάνουν, μια κι έζησαν την ξενιτιά και τα προβλήματά της.

Οι δε νεώτεροι, ίσως γνωρίζουν την παλιά αυτή και αναγκαία συνήθεια των πατέρων μας Ζαγορσιών γενικότερα και εκτιμήσουν το έργο και την αγωνία τους, όσο πρέπει.

Σας παρουσιάζω τρία τέτοια τραγούδια, τον «πόνο του ξενιτεμένου», τον «χωρισμό» και το καθιστικό «Κίνησαν τα καραβάνια».

Ο πόνος του ξενιτεμένου
Άσπρα μου πουλά, μαύρα μου
χελιδόνια
απ' την Αραπιά, γέρασ' αγάπη
μου.

Για χαμηλώστε λίγο τα φτερά
σας,
να γράψω μια γραφή.

Να γράψω ένα γράμμα
Συνέχεια στην 3η σελ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΖΟΝΔΗΛΑΣ ΚΑΙ ΡΙΖΟΥ

Αφορμή για τούτο το άρθρο στάθηκε η πολύ αξιόλογη εργασία του κ. Στ. Μπέτη, σχετικά με το χωριό των χωριών του χωριού μας.

Στο κείμενο που αναφέρεται στο χωριό μας, πληροφορείται τους αναγνώστες, ότι το χωριό μας ιδρύθηκε από κατοίκους του χωριού Τζονδής — σημερινή Ζωδόχος — που ανέβηκαν από τον κάμπο των Γιαννίνων και ήλθαν στο χωριό μας, γιατί το χωριό τους υπέφερε από τουρκικές και αλβανικές επιδρομές. Δεν έβρισκαν ποιά επιχειρήματα βασί-

στατά την άποψή μου αυτό να στέκει. Το χωριό μας ήδη αναφέρεται από το 1430 — χρονιά που ήρθαν οι Τούρκοι στα Γιάννινα — χωρίς εδώ να είμαι απόλυτος — η Ζωδόχος ιδρύθηκε αργότερα. Η πληροφορία που αναφέρεται ότι στο χωριό μας λέγεται την Ζωδόχο «Παλιοντζοντί» δε μπορεί να τη διασταυρώσουμε. Αντίθετα, άλλοι χωριανοί μας λένε ότι το παλιό χωριό ήταν κατά το ζωκλήσι της Παναγίας. Άλλοι ότι ήταν κοντά στην Μπουλτση (Ελάτη). Είναι φανερό ότι αυτοί οι χωριανοί μας είναι απόγονοι οικογενειών που έφυγαν από τα χωριά Πιτουόρνα, Ριζό, Μακρυγιάννη, όταν αυτά διαλύθηκαν και ήρθαν για εγκατάσταση στο χωριό μας. Εδώ — σαν αποτέλεσμα της άποψής μου — έρχεται και το συμπέρασμα της ιστοριογεωγραφίας, σύμφωνα με το οποίο, οι ορεινοί οικισμοί είναι παλαιότεροι των πεδινών.

Βασισμένοι επίσης στις αρχές της επιστήμης, μπορούμε να κάνουμε κάποιες υποθέσεις σχετικά με τους πρώτους κατοίκους του χωριού. Αποδείξεις βέβαια δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν μετά από τόσους αιώνες και να γράψω μια γραφή.

Με βάση το γεγονός ότι οι πρώτοι οικιστές έρχονταν από το κέντρο του χωριού και μετά από μια έρευνα — όσο γινόταν — βάθος του χρόνου, υποθέτω ότι από τους πρώτους οικιστές του χωριού ήταν οι οικογένειες Οικονόμου, Σακελλαρίου, Σιάμου, Αποστολίου — όλα ελληνικά ονόματα που προέρχονται από βυζαντινούς τίτλους, καθώς και οι οικογένειες Ταρναντακούλη, Κόκα, Καραβάνη — αλβανικά ονόματα.

Υποθέτω λοιπόν ότι υπήρχε στο χωριό μικροοικισμός από τον 13ο αι. είχαμε μια κατάσταση Αρβανιτών, οι οποίοι έδωσαν και το όνομα Τζονδής. Όμως ο οικισμός αυ-

τός με ποιο όνομα προϋπήρχε; Άγνωστο. Ίσως και με κανένα. Μπορεί να ήταν ένας οικισμός του χωριού Ριζού.

Και δω ερχόμαστε σ' ένα άλλο θέμα, σχετικά με το χωριό Ριζό που πρέπει να βρισκόταν στη μέση περίπου της απόστασης μεταξύ των χωριών Δικόρφου και Ελάτης.

Σε χρυσόβουλο τον αυτοκράτορα Ανδρόνικου Β' το 1319, αναφέρονται τα χωριά Νεγράδες, Άνω και Κάτω πεδινά, Τσερβάρι, Βίτσα, Ριζό, μαζί με άλλα της περιοχής Ιωαννίνων, τα οποία και δίνονται σαν τσιφλίκια στον άρχοντα Ιωάννη Τσάφα Ουραίνιο. Με δεδομένο ότι η Μπουλτση (Ελάτη) ιδρύθηκε πολύ αργότερα είναι φανερό ότι τα συγκεκριμένα χωριά αποτελούσαν μια εδαφική συνέχεια. Όμως ο Αραβαντινός, ταυτίζει το Ριζό που αναφέρεται στο χρυσόβουλο με το σημερινό χωριό Ριζό των Κουρέντων. Και όλοι οι νεώτεροι μελετητές βασίστηκαν στον Αραβαντινό, διαιωνίζοντας έτσι το λάθος αυτό: Ο Κ. Στεργιόπουλος στο βιβλίο του «Παρατηρήσεις εις την νεωτέραν γεωγραφίαν της Ηπείρου», ταυτίζει κι αυτός το Ριζό με το ομώνυμο χωριό των Κουρέντων, παρ' όλο που λέει ότι τα άγνωστα χωριά αυτά πρέπει ν' αποτελούν μια συνέχεια. Ο ίδιος, χωρίζει τα χωριά που αναγράφονται στα χρυσόβουλα σε τρεις κατηγορίες: σ' εκείνα που υπάρχουν και σήμερα, σ' εκείνα που δεν υπάρχουν σήμερα και σ' αμφίβολα. Και παρ' όλο ότι παραπάνω ταυτίζει το Ριζό με το Ριζό των Κουρέντων, δεν το τοποθετεί στην κατηγορία των υπαρχόντων και σήμερα χωριών, αλλά στα αμφίβολα.

Ο Αραβαντινός πάλι, μιλάει για το παλιό μοναστήρι της Αγίας Τριάδας, που ήταν κοντά στο σημερινό ομώνυμο ζωκλήσι της Ελάτης, το αναφέρει σαν «Μονήν Κάτω Τσονδίλης». Ποιό χωριό όμως ήταν η Κάτω Τσονδίλα; Ποτέ δεν υπήρξε τέτοιο χωριό. Προφανώς ο Αραβαντινός εννοεί το Ριζό, αλλά για να μην έρθει σε αντίθεση με αυτά που έγραφε πιο πάνω, το ονομάζει «Κάτω Τσονδίλα». Το Ριζό λοιπόν πρέπει να ήταν ένα χωριό με μεγάλη έκταση, που αργότερα ερημώθηκε και οι κάτοικοί του ήρθαν στο Δικόρφο. Όλα αυτά βέβαια είναι εικασίες και μάλλον αδύνατον να εξακριβωθούν ιστορικά, αφού όπως είπα δεν υπάρχουν γραπτά μνημεία αλλά κι έχουν περάσει πολλοί αιώνες από τότε.

Δημήτρης Παπαγιαννόπουλος

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

Συνέχεια από την 2η σελ.

και μια φιλή γραφή.

Να γράψω στην αγάπη μου
να μη με καρτερεί.

Εμένα με παντρεύουν εδώ στην
Αραπιά
μου δίνουν θυγατέρα, κακιά μά-
γισσα.

Μαζεύει τα καράβια και δεν ξε-
κινούν,
με μάγεψε κι εμένα και δεν έρ-
χομαι.

Όταν κινώ για να 'ρθω χιόνια
και βροχές
κι όταν γυρίζω πίσω, ήλιος, ξα-
σπριές...

Ο χωρισμός

Εγώ στον ήλιο ορκίστηκα
ποτέ μη τραγουδήσω
και τώρα για τους φίλους μου,
τους πολυαγαπημένους
θα πω τραγούδια θλιβερά
και παραπονεμένα.

Ο μισέρος είναι κακός,
το «έχε γεια» φαρμάκι,
όταν τους φίλους χαιρετάς
και όλους τους δικούς σου.
Κι η δόλια η γυναίκα σου
κρυφά σε κουβεντιάζει:

«Πού πας, πού πας, αφέντη
μου;
Εμένα πού μ' αφήνεις»;
Φαρμάκι είναι η μάνα μου,
μαχαίρι η αδελφή μου,
σπαθί μετ' την καρδούλα μου
τα λόγια της γυναίκας.

Ανάθεμά σε ξενιτιά
κι εσύ και τα καλά σου...

Κίνησαν τα καραβάνια
Κίνησαν τα καραβάνια, τα Ζα-

γοριανά
κίνησε κι ο καλός μου να πάει
στην ξενιτιά.

Ούτε γράμμα μου στέλνει, ούτε
αντιλογία.

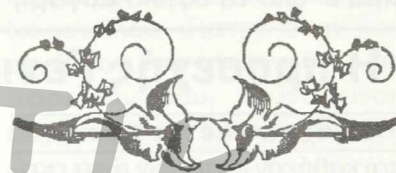
Πέρασαν τα χρόνια, καμιά δε-
καριά
μου 'στειλε μαντήλι μ' εκατό
φλουριά.

Στην άκρη στο μαντήλι γράφ'
αντιλογία:
«Θέλεις κόρη μ' παντρεύου,
θέλεις καλογριά,
θέλεις τα μαύρα βάλε και καρ-
τέρα με.

Εμένα με παντρεύαν, μέσα στη
Βλαχιά.
Πήρα Βλάχα γυναίκα, μάγισσα
πεθερά.
Μαγεύει τα καράβια και δεν έρ-
χονται.

Μάγεψε και εμένα και δεν έρχο-
μαι.

Όντας κινώ για να 'ρθω
χιόνια και βροχές.
Κι όταν γυρίζω πίσω, ήλιος,
ξαστεριές».

Και τα τρία αυτά Ζαγορί-
σια δημοτικά τραγούδια μας,
φανερώνουν τον πόνο και
την αγωνία της ξενιτειάς, τη
νοσταλγία για τους αγαπη-
μένους, που βρίσκονταν στο
Ζαγόρι, αλλά και το δύσκολο
και ακατόρθωτο πολλές φο-
ρές της επιστροφής στο πα-
τρίο έδαφος.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΛΕΚΚΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ - ΚΑΛΕΣΜΑ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Εξωραϊστικού Συλλόγου Δικορφιωτών, καλεί όλα τα μέλη του Συλλόγου στην ετήσια Γενική Συνέλευση, που θα γίνει στο Δικόρφο στις 25 Αυγούστου και ώρα 11.00 π.μ. με θέματα:

Διοικητικός απολογισμός
Οικονομικός απολογισμός
Προγραμματισμός

Αλησμόνητοι Δικορφιώτες

Η ξεγεννήτρα του χωριού μας...

«Άντε, μωρή ψυχούλα μου, να ζήσεις να σε χαίρονται και να τους σέβες' όλους τους δικούς σου...» έλεγε ύστερα από κάθε γέννα, η ξακουστή και σεβαστή μας Μέλπω τ' Τζιόβα, μόλις τελειωνε η «ιεροτελεστιά» του ερχομού στον κόσμο, του κάθε Δικορφιώτη, απ' τον πόλεμο του 1897, μέχρι και τον «επαναπατρισμό» του 1950 (μισόν αιώνα δηλαδή).

Γιατί, στα πενήντα αυτά χρόνια, όσοι γεννήθηκαν στο Δικόρφο, πέρασαν απ' τα χρυσόχερα της κυρα-Μέλπως, απ' την αγάπη και την αγωνία της αντάμα κι απ' την ευθύνη της, την περισσή. Γιατί, όπως θυμούνται όλοι, ουδέποτε ατύχησε κι ούτε ποτέ είπε: «Δεν μπορώ ...και δεν προσφέρω...».

Η «ιερουργία», που επιτελούσε κι η τέχνη, που εφαρμόζε έμειναν ξακουστά και γνώριμα σ' όλο το δυτικό Ζαγόρι,

μέχρι το πενήντα. Κι όταν την έβλεπα, τη θεωρούσα δεύτερή μου μάνα, προστάτη αναμικατάστατο και σίγουρο, για ένα χωριό απόμακρο και μια κοινωνία του τριάντα και σαράντα...

Μεγαλωμένη στο χωριό, αλλά και ταξιδεμένη και ξενιτεμένη, όπως οι πιο πολλοί οι χωριανοί της, είχε αποκτήσει την τέχνη της στον άριστο βαθμό κι ήταν ο «μαιοιτήρας», ο πετυχημένος κι έμπειρος, αφού κάθε γέννηση γι' αυτήν, ήταν και μια ευθύνη, ένας σκοπός κι ένα έργο θεάρεστο. Ευθύνη κι υποχρέωση του πρακτικού κι αυτοδίδακτου «γιατρού» της εποχής, που 'ξερε να υπομένει και να περιμένει, να πλένει και να ζεσταίνει, να ενθαρρύνει και να συγκρίνει και ν' αγαπά όλα τα μωρά, λες κι ήταν δικά της... Κάτι, που και η φύση το ευλογούσε.

Η προσεχής Γενική μας Συνέλευση

Συνέχεια από την 1η σελ.

και καθήκον κατά την ώρα εκείνη της Γ.Σ. να τα προβάλλουμε και να τα παρουσιάσουμε, προς συζήτηση και σωστή λήψη αποφάσεων.

Ο κύριος στόχος και σκοπός κάθε Γενικής Συνέλευσης, αυτός είναι:

Με ηρεμία και γαλήνη, πραότητα και ανθρωπιά, χωρίς πάθος και χωρίς βιασύνη να παρουσιάσουμε ο καθένας τις σκέψεις και απόψεις του, για τα παρουσιαζόμενα και συζητούμενα θέματα, με βασικό στόχο και επιδίωξη την πρόοδο του Δικόρφου, την ανάπτυξη των Δικορφιωτών και τη θετική και συγκεκριμένη απόδοση του Συλλόγου μας.

Όμως, η περσινή μας Γενική Συνέλευση (σ' αντίθεση μ' όλες τις άλλες...) ήταν τρέχουσα και βιαστική, άφωνη και ψυχρή, ολιγόλογη και λακωνική, παρουσιάζουσα ελλειψη διαλόγου και ψυχικής συμμετοχής και ζωντάνιας, μη συζήτησης

ζητημάτων, θεμάτων και προβλημάτων του Δικόρφου, έχουσα ως πρωταρχικό, μοναδικό και τελικό σκοπό την ανάδειξη νέου Διοικητικού Συμβουλίου και μόνο.

Φέτος, που δεν θα εκλεγεί νέο Δ.Σ. και θα υπάρχει επομένως πολύς χρόνος διαθέσιμος, ελπίζω και αισιοδοξώ, ότι θα συζητήσουμε αρκούντως και θ' ανταλλάξουμε σκέψεις και απόψεις για όλα τα προβλήματα, που υπάρχουν και ζητούν να επιλυθούν κι αντιμετωπισθούν οπωσδήποτε απ' τον ενεργό και δραστήριο, ζώντα και υπάρχοντα Σύλλογό μας.

Κι η ευχή μου και παράκληση αυτή, εύχομαι να γίνει πράξη και βίωση, έργο και ενέργεια κατά τη μέλλουσα και προσεχή μας ευχάριστη αυτή Συνέλευση.

Τότε θα 'μαστε όλοι ευχαριστημένοι και θ' αποχωρήσουμε απ' τη Γενική μας Συνέλευση κι απ' τ' όμορφο Δικόρφο, λίαν ικανοποιημένοι.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΛΕΚΚΟΣ 10-8-1996

«Κυρά-Μέλπω, η Λόπη είν' έτοιμη... Έλα και συ στο σπίτι...» είπε στα 1935 η γιαγιά στην ξεγεννήτρα του χωριού... Κι η Μέλπω άφησε όλες τις δουλειές, που 'ταν πολλές, μια και Σεπτέμβρης ήταν κι ήρθε στο σπίτι του Πέρα-Μαχαλά, τρεχάτη. Ξάπλωσε τη Λόπη στο μαντζάτο, την ηρέμησε με λόγια απλά κι ανθρώπινα, κι έβαλε το νερό να ζεσταθεί, για να 'ναι έτοιμο, την ώρα τη στερνή.

Και κάθε φορά, που η ετοιμόγεννη πονούσε και βογγούσε, η ξεγεννήτρα με λόγια ζεστά και θαρρετά την ησύχαζε και την έκανε να πιστεύει, ότι όλα τελειώνουν γρήγορα και σίγουρα κι η ώρα της ευτυχίας και χαράς δεν είναι μακριά και φτάνει.

Έτσι, πέρασε το απόγευμα κι ήρθε το σούρουπο και το βραδάκι. Άναψε τη χειρολάμπα η Μάκω μου, για να πηγαίνοέρχεται στο σπίτι, άναψε και την άλλη, την καλή, η θεία η Κούλα, γι ανα φωτίζει όλο το μαντζάτο κι η νύχτα ήρθε ήρεμα εκείνη τη φορά, στις 26 Σεπτεμβρη του τριάντα πέντε.

Η ώρα ήταν δώδεκα και το μισό παιδί αγωνιούσε για να βγει, με την πίεση της μάνας του και την επιστασία της καλογεννήτρας. Λίγο βοηθούσε από 'δω, λίγο έσπρωχνε από κει λίγο τραβούσε από δω, λίγο πατούσε από κει και σε μια ώρα το νεογέννητο ήταν βγαλμένο μές' στο μπάσι.

«Άντε, μωρή ψυχούλα μου, να ζήσεις, να σε χαίρο-

νται... Μα, για να δω, τι βγνκε»; Και κοίταξε τη ξεγεννήτρα το μωρό στα σκέλη του. Κι είδε τα όργανά του και το γένος του και θαρρετά και με χαρά λέει στη μάνα, που 'χε ηρεμήσει τώρα:

«Λόπη μου, πόνεσες και πάλαιψες πολύ, μα έχεις τώρα, ακόμα ένα παιδί. Να χαίρεσαι τους κόπους σου και να 'ρθουν μέρες πιο καλές ακόμη».

Η γέννα είχε τελειώσει στο χωριό. Έμεινε να δεθεί ο σφαλός καλά και σίγουρα, να ξεπλυθεί ο μικρός για να ηρεμήσει που 'κλαιγε και φώναζε, σαν ήρθε στη ζωή, κι ακουγόταν ως τα Γκεσέρια κι ως το μεσοχώρι και να ξαποστάσει η μάνα απ' τον πόνο και την αγωνία, το άγχος και το άγνωστο του τέλους.

Άλλη μια «κοινωνική υπηρεσία» είχε ολοκληρωθεί από την ξεγεννήτρα του χωριού, που μένει αξέχαστη και ζωντανή στη μνήμη μανάδων και παιδιών, ίσαμε τώρα... πενήντα χρόνια πίσω.

Κι η λεχόνα θα 'μενε σαράντα μέρες μέσα, φροντίζοντας το μωρό της και κάνοντας όσα τα ήθη κι έθιμα επέβαλαν κι όσα οι πρακτικές γνώσεις της κυρα-Μέλπως συνιστούσαν.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΛΕΚΚΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

- Στα Γιάννινα αρραβωνίστηκε η Γεωργία Παπαγιαννοπούλου τον εκλεκτό της καρδιάς της Γιάννη Μάνο. Καλά στέφανα!
- Πέθανε στα Γιάννινα ο Γιώργος Ζαρίμπας. Στους συγγενείς του εκφράζουμε τα συλλυπητήριά μας.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

Στο Δικόρφο πωλείται παραδοσιακό μεγάλο σπίτι, με ωραία θέα και μεγάλη αυλή. Πληροφορίες: τηλ. 0661-44704

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Αγγελίδη Νίνα	Δρχ. 3.000
Κοντογιάννης Κώστας	2.000
Κώνστας Λευτέρης	1.000

ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Αγγελίδη Νίνα	Δρχ. 7.000
---------------	------------